

5. Nikolskiy V.S. «Akademicheskaya svoboda» kak yazyk samoopisaniya universiteta / V.S.Nikolskiy // Vyishee obrazovanie v Rossii. – 2013. – # 2. – S. 73–78. / <http://cyberleninka.ru/article/n/akademicheskaya-svoboda-kak-yazyk-samoopisaniya-universiteta>
6. Pro akademičnu svobodu I avtonomlyu vischih navchalnih zakladiv: Deklaratsiya Generalnoyi asambleyi Vsesvitnoyi unversitetskoyi sluzhbi vld 6–10 veresnya 1988 r. m. Lima [Elektronniy resurs] // Sayt Akademičnoyi Spilnoti. Rezhim dostupu : <http://www.rpl.org.ua>
7. Pro vischu osvltu : Zakon UkraYini vld 01.07.2014 r. # 1556-VII ; v red. vld 01.01.2015 r. // Vidomosti Verhovnoyi Radi UkraYini. 2014. # 37–38. St. 2004.
8. Pro vischu osvltu : Zakon UkraYini vld 17.01.2002 r. # 2984-III ; vtrativ chinlnt vld 06.09.2014 r. // Vidomosti Verhovnoyi Radi UkraYini. 2002. # 20. St. 134.

Рецензент: кандидат юридичних наук, доцент Чернецька О.В.

УДК 342

Максимович Р. О.,

аспірант кафедри конституційного права

Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

РОЛЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ

В МЕХАНІЗМІ ЗАХИСТУ СОЦІАЛЬНИХ ТА ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВ ЛЮДИНИ

Стаття присвячена аналізу практики рішень Європейського суду з прав людини стосовно захисту соціальних та економічних прав і свобод людини і громадянина. Автор показує на прикладі конкретних рішень сучасні тенденції та підходи щодо механізму застосування Європейської конвенції про захист прав та основоположних свобод для захисту соціальних та економічних прав, які текстуально не зазначені ні в самій Конвенції, ні в протоколах до неї.

Ключові слова: Європейський суд з прав людини, Європейська конвенція про захист прав та основоположних свобод, соціальні та економічні права

Максимович Р.О.,

аспірант кафедри конституційного права

Київського національного університету ім. Тараса Шевченка

РОЛЬ ЕВРОПЕЙСКОГО СУДА ПО ПРАВАМ ЧЕЛОВЕКА В МЕХАНИЗМЕ ЗАЩИТЫ СОЦИАЛЬНЫХ И ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРАВ ЧЕЛОВЕКА

Статья посвящена анализу практики решений Европейского суда по правам человека по защите социальных и экономических прав и свобод человека и гражданина. Автор показывает на примере конкретных решений современные тенденции и подходы относительно механизма применения Европейской конвенции о защите прав и основных свобод для защиты социальных и экономических прав, которые текстуально не указаны ни в самой Конвенции, ни в протоколах к ней.

Ключевые слова: Европейский суд по правам человека, Европейская конвенция о защите прав и основных свобод, социальные и экономические права

Maksimovic Roman Olegovich,

Postgraduate of the Department of Constitutional Law of

Kyiv National University named after Taras Shevchenko

ROLE OF THE EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS IN THE MECHANISM OF PROTECTION OF SOCIAL AND ECONOMIC RIGHTS

In the article the author analyzes the practice of the European Court of Human Rights in protecting social and economic rights and freedoms of man and citizen. On example of concrete solutions the author shows current trends and approaches of the mechanism of the application of the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms to protect social and economic rights that are not textually mentioned neither in the Convention nor in the Protocols.

As part of the article the author examines in details the decision of the European Court of Human Rights, including some cases of such rights as the right of protection of pension, rights to social benefits and assistance,

the right to rest, the right to health, the right to environmental protection, the right to housing, right to a decent standard of living, the right to non-discrimination in terms of social rights.

Considering the protection of economic rights through the prism of appeal to the European Court of Human Rights, it is important to understand clearly that the European Court of Human Rights specifically interprets the concept of "property" in the context of the Convention, including in the article the right to a pension, the benefits and assistance under the social software. Such an interpretation of this principle was extended and applied in the judgment in the case Souq against Ukraine in which the European Court of Human Rights pointed out that lack of funds can not be a reason for non-compliance with its obligations.

Keywords: European Court of Human Rights, the European Convention on Human Rights and Fundamental Freedoms, the social and economic rights

Актуальність проблематики. Проблема захисту соціальних та економічних прав людини в сучасний період набуває все більшого значення і зумовлює розвиток та реформування міжнародних механізмів їх захисту. Одним із важливих міжнародних нормативно-правових механізмів захисту стало прийняття Європейської конвенції про захист прав людини та основоположних свобод прийнятої у 1950 році. Для контролю за дотриманням прав, передбачених Конвенцією, спеціально створений юрисдикційний судовий орган – Європейський суд з прав людини. Конвенція містить перелік особистих та політичних прав, відповідно які і є об'єктом захисту Суду. В межах даної статті ми проаналізуємо та покажемо сучасні підходи до розширеного або еволюційного підходу Європейського суду з прав людини, який включив до сфери дії свого механізму захисту і соціальні та економічні прав і свободи людини.

Метою статті є аналіз практики Європейського суду з прав людини стосовно захисту соціальних та економічних прав і свобод людини в цілому, а також рішень винесених проти України.

Ступінь наукової розробки проблеми. Значну увагу різним аспектам діяльності і практики Європейського суду з прав людини та Конвенції в цілому приділяли як українські так і зарубіжні вчені та науковці. Зокрема така проблематика була об'єктом досліджень Антонович М.М., Буткевич В.Г., Буткевич О.В., Денисов В.Н., Лутковська В.В., Пушкар В.П., Верланов С., Федорова А., Шевчук С.В., Маскуров Н.В., Палмер Е., Клементс Л. та інші.

Виклад матеріалу. Ратифікація Україною Європейської конвенції про права людини (надалі – «Конвенція») фактично зумовила новий етап у розвитку і структуруванні правової системи. За час незалежності України рішення Європейського Суду з прав людини компактно інтегрувалися в систему джерел конституційного права України, зокрема щодо захисту соціальних та економічних прав людини. Ми вважаємо, що правові позиції Європейського Суду з прав людини виступають основою для формування принципів захисту і в національних судах. Адже в силу того, що Україна визнала юрисдикцію Європейського Суду з прав людини у питаннях тлумачення і застосування Конвенції та Протоколів до неї, у випадках потенційних порушень з боку держави України основоположних прав людини, то це слугує підставою для того, аби розглядати рішення Європейського Суду з прав людини у питаннях захисту соціальних та економічних прав людини як прямі джерела права. Більше того, тлумачення ст. 32 Конвенції дає підстави стверджувати, що правові висновки Європейського Суду з прав людини, викладені у рішеннях проти інших держав, також повинні мати обов'язкове значення для України у розрізі правозастосовної практики. Адже такого роду висновки

Європейського Суду з прав людини несуть у собі правові позиції органу, за яким Україна визнала право тлумачення Конвенції при її підписанні. У зв'язку з обставинами викладеними вище, пропонується розглянути підходи Європейського Суду з прав людини до вирішення спорів, що породжені соціальними та економічними правовідносинами, виражених як у рішеннях проти України, так і проти інших держав.

Доволі частими є звернення громадян до Європейського Суду з прав людини з вимогою призначення та виплати соціальних виплат та пенсій, зокрема щодо незаконних відмов у їх нарахуванні та виплат. Варто підкреслити, що оскарження подібного роду порушень, які витікають із соціальних прав людини не є прямо передбачені в Конвенції. Таким чином, заявникам доводиться заявляти про дотичні порушення їх прав з посиланням на ст. 1 Протоколу 1 про захист власності. Для наглядної ілюстрації прикладу, вважаємо за необхідне згадати справу Мюллер проти Австрії (*Müller v. Austria*), де було зазначено, що обов'язок щодо сплати внесків в фонд соціального страхування може за деяких обставин призвести до факту виникнення права власності на частину отриманих таким чином коштів і, таким чином, може підлягати захисту у відповідності до ст. 1 Протоколу 1 [1, с. 25].

Важливо відзначити і те, що ні в Конвенції, ні в Протоколах до неї не передбачено право людини на соціальне забезпечення в цілому. В ст. 2 Конвенції зазначено, що право кожної людини на життя охороняється законом, а в ст. 1 Протоколу встановлено, що кожна фізична особа має право безперешкодно користуватися власним майном і не може бути позбавлена власного майна інакше ніж в інтересах суспільства і на умовах, передбачених законом і загальними принципами міжнародного права. Саме використовуючи дані положення заявники мають право звертатись до Європейського Суду з прав людини зі скаргами про не виплату пенсій та інших соціальних платежів. Більше того, такий підхід є напрацьованим та ustalеним у практиці Європейського Суду з прав людини.

Досить широкий та надзвичайно важливий підхід до тлумачення норм про захист права власності у розрізі розгляду справ, які пов'язані з соціальними та економічними виплатами, пенсіями були зафіксовані вперше у справі Гайгусуз проти Австрії (*Gaygusuz v. Austria*). Так, у даній справі заявник оскаржував відмову у призначенні виплати у відповідності до закону про страхування на випадок безробіття, обумовленого відсутністю австрійського громадянства. Суд вказав, що право на отримання таких виплат є майновим правом настільки, наскільки це передбачено внутрішнім законодавством держави. Тому ст. 1 Протоколу 1 може застосовуватися до захисту такого права без необхідності виключного встановлення зв'язку між правом на отримання такої допомоги та обов'язку щодо сплати податків та зборів [2, с. 14].

На окрему увагу заслуговує справа Стек та інші проти Великобританії (*Stec and Others v. UK*), де було надано широке тлумачення розуміння пенсійної системи як елементу соціального права в цілому. Так, було відмічено, що створення державою пенсійної системи та вихідних з неї прав та інтересів відносяться до сфери дії даної норми незалежно від здійснення платежів, за рахунок яких функціонує та фінансується пенсійна система. Спір у даній справі був пов'язаний із оскарженням заявником норм законодавства про встановлення різного пенсійного віку в залежності від статті особи. Досить цікавим є те, що заявниками виступали як чоловіки так і жінки. Так, заявниця

Стек оскаржувала державний підхід до встановлення норм законодавства про встановлення різного пенсійного віку виходу на пенсію. Пані Стек аргументувала свою позицію тим, що виплати у зв'язку із травмою на виробництві були замінені на пенсійні виплати раніше, аніж чоловіку, якби будь-який чоловік опинився у аналогічній ситуації. Суд у своєму рішенні вказав, що різниця у віці для виходу на пенсію для чоловіків і жінок була першочергово встановлена державою для покращення менш благосприятливого економічного становища жінок. Окрім того, звернута увага була і на те, що уряд Великобританії задекларував про відхід від такого роду принципу та встановлення єдиного підходу до виходу на пенсію чоловіків і жінок до 2020 року [3, с. 15]. Таким чином, заявнику було відмовлено у задоволенні вимог. Разом з цим, варто пам'ятати, що більшість європейських країн встановлюють єдині стандарти до підходу встановлення віку з якого виходять на пенсію чоловіки та жінки. В Україні у цьому питанні жінки знаходяться у привілейованому стані. А тому не варто виключати того, що у разі звернення з аналогічною скаргою до України, Європейський Суд з прав людини міг би вказати про порушення Україною гендерного балансу.

Підтвердженням вищевказаної тези є справа К. Маркіна проти Російської Федерації, де Європейський Суд з прав людини вказав на порушення ст. 14 та ст. 8 Конвенції, оскільки законодавство не надавало чоловікам-військовим рівного з жінками-військовими права на відпустку по догляду за дитиною. Судом було зазначено, що право на відпустку за доглядом за дитиною належить усім громадянам без будь-якого поділу за ознаками статті чи професії [4]. Важливим моментом є те, що Європейський Суд з прав людини визнав застарілим рішення по справі Петровіч проти Австрії (Petrovic v. Austria), винесеного в 1998 році, коли ненадання батькові дитини батьківської грошової допомоги було визнано таким, що відповідає Конвенції, оскільки було відмінене загальне правило поширення традиційних материнських прав на батька дитини [5]. Аналіз зазначених рішень дає підстави стверджувати, що Європейський Суд з прав людини застосовує динамічний підхід до тлумачення Конвенції щодо захисту соціальних і економічних прав людини [6, с. 56-58].

Ми вважаємо за необхідне підкреслити, що не дивлячись на те, що правові висновки Європейського Суду з прав людини є джерелом права в Україні, а отже є обов'язковими, національні суди досить скупо використовують напрацьовані позиції Європейського Суду з прав людини у власній практиці.

Вважаємо за необхідне ще раз акцентувати увагу на тому, що Конвенція була першим міжнародним договором у сфері захисту прав людини, яка чітко передбачала систему контролю за дотриманням державами взятих на себе зобов'язань, і сьогодні є одним з найбільш ефективних інструментів захисту соціальних та економічних прав людини. Однак перелік прав, які містить Конвенція, доповнена низкою Протоколів, обмежується переліком основних громадянських і політичних прав. Проте, завдяки застосуванню Європейським Судом з прав людини розширеного еволюційного тлумачення, все більше прав, текстуально які не закріплені в Конвенції та Протоколах, у тому числі соціальних та економічних, підпадає під дію Конвенції і стає предметом розгляду Європейським Судом з прав людини.

Не секрет, що чіткої межі між цивільними, політичними і соціально-економічними правами в розрізі захисту прав людини у Європейському Суді з прав

людини немає і даний факт був зафіксований ще в 1979 р., у справі Ерей проти Ірландії [7, с. 398]. Дана обставина розширила можливість прямого захисту соціальних прав через тлумачення громадянських і політичних прав.

Розглядаючи захист економічних прав через призму звернення до Європейського Суду з прав людини, важливо чітко розуміти, що Європейський Суд з прав людини специфічно тлумачить поняття «майно» в контексті Конвенції, включаючи в зміст статті право на пенсію, на виплати та допомога в рамках системи соціального забезпечення. Тлумачення зазначеного принципу було розширено і застосовано в рішенні по справі Сук проти України, в якому Європейський суд з прав людини вказав, що відсутність коптів у держави не може бути підставою для недотримання своїх зобов'язань.

У справі Кьяртан Асмундссон проти Ісландії (*Kjartan Asmundsson v. Iceland*) Європейський Суд з прав людини встановив необхідність розмежування поняття «позбавлення пенсії» від недискримінаційного, пропорційного і розумного зменшення її розміру [8].

Європейський Суд з прав людини відзначив, що соціальна виплата, передбачена законом, повинна бути виплачена на основі чітких і об'єктивних критеріїв. Якщо особа підходить під дані критерії, це породжує право на отримання такої виплати. Тому, держава не може відмовити у виплаті відповідних грошових коптів. У якості підтвердження даної тези, слід звернутися до справи Кечко проти України [9]. Так, заявник стверджував, що відмова виплатити йому надбавки, на яку він мав право у відповідності до законодавства 1997 р. порушує його саме майнове право. Держава Україна стверджувала, що у заявника були відсутні обґрунтовані підстави вважати, що право на отримання таких виплат були. Однак Європейський Суд з прав людини відмітив, що поняття «власності» є автономним, не обмежується категорією власності на фізичні речі і не залежить від формальних класифікацій в національних законодавствах.

Ще одну групу спорів, що доволі часто доводиться розглядати Європейському Суду з прав людини у нерозривному зв'язку з соціальними та економічними відносинами є спори пов'язані із неналежним забезпечення державою права на здоров'я людини. Важливою складовою права на здоров'я людини є доступ до лікарських засобів. Наприклад, у справі Христосов та інші проти Болгарії (*Hristov and others v. Bulgaria*) органи держави відмовили пацієнту хворим раком в останній стадії у отриманні експериментального препарату, який ще не був легалізованим в жодній державі світу. Дана справа, практично була першою, коли на міжнародному рівні розглядався спір про право доступу пацієнта до не легалізованих в силу відсутності проходження експериментальних зразків препаратів. Порушення ст. ст. 2, 3 Конвенції не були визнані. Суд зазначив, що такого роду дозвіл та процедура надання такого дозволу повинна визначитися внутрішнім законодавством держави. А тому відмова пацієнту у наданні експериментального лікувального засобу не є порушенням права на здоров'я в широкому розумінні тлумачення Конвенції [10].

Щодо питання компенсації грошових коптів у розрізі порушення права людини на здоров'я, то слід згадати справу Ісмайлова проти Азербайджану [11] (*Novruz Ismayilov -v- Azerbaijan*), де заявник стверджувала про те, що внаслідок

лікарської помилки у неї виникли серйозні проблеми зі здоров'я вже після закінчення лікування. А саме кровотечі та слабке функціонування життєважливого органу. Заявниця вказала, що під час розгляду її справи національні суди не взяли до уваги всі докази надані нею та те, що справа надто довго розглядалась національними судовими інституціями. Європейський Суд з прав людини визнав порушення ст. ст. 6, 13 і ст. 1 Протоколу 1 та присудив виплатити заявнику грошову компенсацію.

Охорона навколишнього середовища теж відіграє важливу роль у питанні захисту соціальних та економічних прав людини у практиці Європейського Суду з прав людини. Вплив ризиків навколишнього середовища на здоров'я розглядалась наприклад, у справі *Roop* проти Великобританії (*Roche c. Royaume-Uni*) [12], де заявник, який народився 1938 р. і був визнаний інвалідом у 1992 р., страждав цілою низкою захворювань в результаті участі у тестуваннях токсичних газів на початку 1960-х років під час проходження служби в армії. Заявник скаржився на те, що він немає доступу до всієї необхідної інформації, котра б дозволила оцінити ризики його участі у такого роду дослідженнях. Європейський Суд з прав людини встановив факт порушення ст. 8 Конвенції на тій підставі, що заявник не мав доступу до процедури, яка б дозволила йому отримувати інформацію про ризики, понесені під час участі у тестуваннях, які проводились армією.

Таким чином, можна стверджувати, що порушення права на здоров'я отримало досить широке тлумачення у практиці Європейського Суду з прав людини. Дана категорія порушень розглядається у контексті порушення права державою порядку здійснення фармацевтичної діяльності, права на належну медичну допомогу, якісні медичні препарати, плата за лікування, порушення лікарями своїх професійних обов'язків тощо.

Достатньо цікавим є тлумачення Європейського Суду з прав людини питання захисту соціальних прав у площині заборони дискримінації. Принцип недискримінації закріплено у статті 14 Конвенції та Протоколі 12 до неї. Наглядним прикладом тлумачення принципу недискримінації є справа *Gaygusuz v. Austria* [2] судом було вказано, що пенсійні виплати авансом у вигляді допомоги, що передбачені законодавством, але не були виплачені заявнику у зв'язку з відсутністю австрійського громадянства є порушенням статті 14 Конвенції у симбіозі із порушенням статті 1 Протоколу 1.

Дискримінаційну складову Європейський Суд з прав людини за ознаками громадянства було встановлено у справі *Andrejeva v. Latvia* [13]. Так, у справі було встановлено, що держава відмовила врахувати трудовий стаж заявниці, постійно проживаючої не громадянки Латвії, на території колишньої СРСР. Слід зауважити, що таке правило законодавчо не було встановлено та не діяло для громадян держави при встановленні стажу роботи. У рішенні було зазначено, що якщо держава за власною ініціативою вирішує виплачувати пенсії з урахуванням періодів зайнятості за її межами, то створюється визначена чітка правова основа у законодавстві і тоді, право на отримання відповідних виплат підпадає під сферу дії статті 1 Протоколу 1 [14, с. 17].

Продовжуючи наводити приклади справ пов'язаних із дискримінацією у розрізі соціальних та економічних прав варто звернутись до справи *Велес – Бергерфорд* проти

Нідерландів (*Wessels-Bergervort v. Netherlands*) [15]. Європейський Суд з прав людини вказав на дискримінаційний елемент того, що зменшення розміру пенсії за віковим принципом (за старістю) для чоловіків, які зареєстровані у шлюбі з урахуванням відсутності внесків в Нідерландах (заявник сплачував їх у Німеччині). Саме тому заявниця скаржилася на той факт, що розмір її пенсії також залежав від періоду внесків її чоловіка в Нідерландах. Суть вимог полягала у тому, що якщо б заявниця (а не її чоловік) працювали та здійснювали внески за кордоном, до подібне правило про зменшення розміру не було б застосоване за національним законодавством.

Якщо ж вести мову про право на гідний рівень життя, то гарантування даного принципу Європейським Судом з прав людини тлумачиться у рамках статті 3 Конвенції. Разом з цим, чітко визначеної позиції міжнародної інстанції у даній сфері на даний час немає. І питання про межі соціальної допомоги в рамках понижуючого гідність поведіння та встановлення мінімального рівня «жорстокості», необхідного для встановлення порушення статті 3 Конвенції не є вирішеним. Аби аргументувати вищезазначену тезу пропонується звернутися до справи Будіна проти Росії (*Budina v. Russia*) [15]. У даній справі заявниця стверджувала, що призначений та виплачуваний розмір пенсії державою є несумісним зі стандартами гідного рівня життя, статті 3 Конвенції та такими, що порушують її право на гідність. Однак Європейський Суд з прав людини чітко вказав, що не може виключати виникнення відповідальності держави у випадках, коли особа повністю залежить від державної підтримки та опиняється у скрутному становищі, несумісному з людською гідністю [14, с. 20].

Отже, Європейський Суд з прав людини визначає дискримінацію як різні підходи до поведінки з людьми, які знаходяться в однакових ситуаціях без об'єктивного і розумного виправдання. Крім того, в рішенні по справі Сільменос проти Греції (*Thlimmenos v. Greece*) [17] Європейський Суд з прав людини встановив, що дискримінацією також вважається відмова держави «по-різному поводитися з особами, ситуації яких істотно відрізняються».

Для подібного порівняння важливим фактором є встановлення аналогічності ситуацій, в яких знаходяться порівнювані особи. Правило про розподіл тягара доказування у справах про дискримінацію – це одне з важливих положень в практиці Європейського Суду з прав людини, що забезпечує найбільшу ефективність розгляду подібних справ. Згідно прецедентів міжнародної інстанції, у разі, якщо заявник довів різницю в поведінці з особою, держава-відповідач має довести, що ця різниця була виправдана і не є дискримінацією. Саме у цій площині виникають ряд цікавих і спірних моментів. Адже з одного боку, кожна справа є індивідуальною і має свої особливості, а з іншого боку, потрібно довести ідентичність обставин справи та порушення принципу різниці в поведінці з боку держави.

Вважаємо за необхідне, що ціла низка заявників намагалися захистити власне право на житло шляхом апелювання до ст. 8 Конвенції. Проте у справі Чемпан проти Сполученого Королівства (*Champan v. United Kingdom*) [18] Європейський Суд з прав людини розтлумачив, що захист та повага до житла через призму статті 8 Конвенції не покладає на держави обов'язок надавати кожному житло або помешкання. Але Європейський Суд з прав людини підкреслив на необхідності усіх держав приділення

значної уваги у питанні створенні кожному належних умов для проживання, пристосованих для його потреб.

Щодо захисту економічних прав, то Конвенція, зокрема ст. 1 Протоколу 1, захищає тільки право власності. Ст. 1 Протоколу 1 відноситься тільки до тих прав і обов'язків фізичних та юридичних осіб, котрі по своїй суті являються приватними, носять цивільно-правовий характер. Разом з цим, застосовуючи не тільки вузьке, буквальне тлумачення Конвенції, Європейський Суд з прав людини роз'яснив, що порушення права власності є не тільки ті порушення, що виражені в класичному його розумінні, а і застосовується, коли наприклад, справи пов'язані з тривалим невиконанням рішенням суду по майновому спору, із надмірним стягненням податків і штрафів, з неможливістю для власника користуватися своїм майном внаслідок погіршення екологічної ситуації, спорами між орендарями та власниками, пошкодженням майна під час різного роду військових операцій тощо.

Важливо підкреслити те, як визначається Європейським Судом з прав людини категорія «майно». Так, при розгляді справ Хендсайд проти Великобританії (*Handyside v. The United Kingdom*) [19] і Маркс проти Бельгії (*Marckx v. Belgium*) [20] Європейський Суд з прав людини чітко зазначив, що під «майном» слід розуміти всі різні терміни, що відносяться до концепції власності в звичайному сенсі цього слова. Саме це означає приватну власність, як рухому, так і нерухому. А у справі *Marckx v. Belgium* вказано, що ст. 1 Протоколу 1 може застосовуватися тільки до вже існуючого майна, але не до права набувати власність. Європейський Суд з прав людини також пояснив, що в поняття «власність» входять і активи приватного права, які не є фізичною власністю, такі, як акції або грошові вимоги, засновані на договорі. Право вільно користуватися майном охоплює і деякі економічні вимоги, що засновані на публічному праві, такі, як пільги, одержувані відповідно до системами обов'язкового страхування, встановлені законодавством [21, с. 42].

Цікавим є те, що через інструмент захисту економічних прав кожному надається можливість захистити власні репутаційні відгуки у Європейському Суді з прав людини. Так, у справі Ван Марле та інші проти Нідерландів (*Van Marle and Others v. The Netherlands*) було зазначено, що в певних умовах «репутація» може бути прирівняна до права власності. У справ відзначено, що завдяки виконаній виконавцями роботі заявники створили власну клієнтуру у багатьох відношеннях це має характер права приватної особи, тобто являє собою власність і, таким чином є майном з погляду Конвенції [22, с. 231-232].

Висновки. Європейський Суд з прав людини – наднаціональний судовий орган, в сферу компетенції якого входить розгляд спорів про порушення прав людини, зокрема соціальних та економічних, в державах членах Ради Європи.

Соціально-економічні права людини визнаються та захищаються будь-якою державою, хоча в кожний конкретний історичний період по-різному. У разі вичерпання усіх внутрішньодержавних механізмів захисту соціально-економічних прав можна і потрібно вдаватися до міжнародного інструменту захисту – Європейського Суду з прав людини. Натомість національні судові повинні враховувати правові позиції Європейського Суду з прав людини при вирішенні спорів і власне винесенні відповідних рішень.

Європейський Суд з прав людини виробляє єдині правові стандарти для всіх учасників Конвенції, незалежно від того, чи були прийняті рішення Європейського Суду з прав людини в їх відношенні чи по відношенню до інших держав. Вважаємо, що Європейський Суд з прав людини ставить свого роду вимоги у формуванні та захисті соціально-економічних прав не тільки перед юрисдикційними органами, а й перед законодавцем. Ми підтримуємо ту позицію, що процес підсудності держав-учасниць Конвенції Європейському Суду з прав людини в певній мірі знижує роль держави у встановленні меж поведінки людини відносно соціально-економічних прав людини. Слід також зауважити, що Європейський Суд з прав людини не може обмежувати держави у проведенні їх соціальної та економічної політики, визначенні форм соціального забезпечення, встановленні розмірів і регулярності виплати тих чи інших соціальних виплат. Однак все більше соціальних та економічних прав за рахунок розширеного тлумачення Конвенції отримують протекторат від Європейського Суду з прав людини.

Список використаних джерел:

1. Eur. Comm. HR, no. 5849/72, Müller v. Austria Comm. Report, 1.10.1975, D.R. 3, p. 25
2. ECtHR, Gaygusuz v. Austria (No 17371/90) 16-09-1996, P. 14
3. Stec and Others v. UK (No 65731/01 and 65900/01), 12 April 2006, P. 15
4. Константин Маркин (konstantin markin) против Российской Федерации, Жалоба N 30078/06, Страсбург, 22 марта 2012 года
5. ECtHR, Petrovic v. Austria (20458/92) 27-03-1998
6. Anton Burkov, The Impact of the European Convention on Human Rights on Russian Law: Legislation and Application in 1996-2006 . Stuttgart, 2007. с. 56-58.
7. Palmer E. Protecting socio-economic rights through the European convention on Human Rights: trends and developments in the European Court of Human Rights // Erasmus Law Review. 2009. Volume 02, Issue 04. C. 398.
8. Kjartan Asmundsson v. Iceland, judgment of 12 October 2004.
9. Kechko v. Ukraine, рішення від 08 листопада 2005.
10. Hristov et autres c. Bulgarie (електронний ресурс). – Режим доступу: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng>
11. ECHR Novruz Ismayilov -v- Azerbaijan; ECHR 20 Feb 2014
12. ECHR Roche c. Royaume-Uni 19 October 2005.
13. ECHR Andrejeva v. Latvia application No 49270/11 dated on 18 February, 2009
14. Федорова А.І. Захист соціальних прав в рамках Європейської Конвенції з прав людини. Наукова доповідь. К. 2013.
15. ECHR Wessels-Bergervort v. Netherlands dated on 04 June 2002
16. ECHR Budina v. Russia, decision on the admissibility 18 June 2009
17. ECtHR, Thlimmenos v. Greece [GC] (No. 34369/97), 6 April 2000
18. ECHR Champan v. United Kingdom, judg 18. 18 Jan. 2001
19. Handyside v. the United Kingdom , (5493/72) [1976] ECHR 5 (7 December 1976)
20. Marckx v. Belgium 6833/74, (1979) 2 EHRR 330
21. Макуров А.А. Защита права собственности от необоснованного вмешательства государства в права собственника в Европейском Суде по правам человека // Международное публичное и частное право. 2011. N 5. С. 42.
22. Van Marle and Others v. the Netherlands" (N 8685/79) // Council of Europe standards in the field of human rights of the Constitution of the Russian Federation. S. 100, 231-232

References:

1. Eur. Comm. HR, no. 5849/72, Müller v. Austria Comm. Report, 1.10.1975, D.R. 3, p. 25
2. ECtHR, Gaygusuz v. Austria (No 17371/90) 16-09-1996, P. 14
3. Stec and Others v. UK (No 65731/01 and 65900/01), 12 April 2006, P. 15
4. Konstantin Markin (konstantin markin) against Russian Federation, the complaint N 30078/06, Strasbourg, 22 March 2012.
5. ECtHR, Petrovic v. Austria (20458/92) 27-03-1998

6. Anton Burkov, The Impact of the European Convention on Human Rights on Russian Law: Legislation and Application in 1996-2006 . Stuttgart, 2007. с. 56-58.
7. Palmer E. Protecting socio-economic rights through the European convention on Human Rights: trends and developments in the European Court of Human Rights // Erasmus Law Review. 2009. Volume 02, Issue 04. С. 398.
8. Kjartan Asmundsson v. Iceland, judgment of 12 October 2004.
9. Kechko v. Ukraine, decision from 08 of November 2005.
10. Hristov et autres c. Bulgarie (Web source). – Access mode: <http://hudoc.echr.coe.int/sites/eng/pages/>
11. ECHR Novruz Ismayilov -v- Azerbaijan; ECHR 20 Feb 2014
12. ECHR Roche c. Royaume-Uni 19 October 2005.
13. ECHR Andrejeva v. Latvia application No 49270/11 dated on 18 February, 2009
14. Fedorova A.L. Protection of social rights under the European Convention on Human Rights. The scientific report. K. 2013. p.
15. ECHR Wessels-Bergervort v. Netherlands dated on 04 June 2002
16. ECHR Budina v. Russia, decision on the admissibility 18 June 2009
17. ECtHR, Thlimmenos v. Greece [GC] (No. 34369/97), 6 April 2000
18. ECHR Champan v. United Kingdom, judg 18. 18 Jan. 2001
19. Handyside v. the United Kingdom , (5493/72) [1976] ECHR 5 (7 December 1976)
20. Marckx v. Belgium 6833/74, (1979) 2 EHRR 330
21. Maksurov A.A Protection of property rights against unwarranted government interference in the rights of the owner of the European Court of Human Rights // The international public and private law. 2011. N 5. S. 42.
22. Van Marle and Others v. the Netherlands" (N 8685/79) // Council of Europe standards in the field of human rights of the Constitution of the Russian Federation. S. 100, 231-232.

Рецензент: кандидат юридичних наук, доцент Чернецька О.В.

УДК 348

Мамедов Г.А.,

прокурор м. Одеси, старший радник юстиції,
кандидат юридичних наук

ІСТОРИЧНІ ТИПИ ПРОКУРАТОРІВ РИМСЬКОЇ ІМПЕРІЇ НА ПОЧАТКУ НАШОЇ ЕРИ

Проаналізовано історичні передумови, тенденції розвитку прокураторів римської імперії на початку нашої ери, охарактеризовано їх види та правовий статус.

Ключові слова: прокуратор, Римська імперія, правозахисна діяльність, прокуратура, прокурорський працівник, історія розвитку прокуратури.

Мамедов Г.А.,

прокурор г. Одессы, старший советник юстиции,
кандидат юридических наук

Проанализированы исторические предпосылки, тенденции развития прокураторов римской империи в начале нашей эры, охарактеризованы их виды и правовой статус.

Ключевые слова: прокуратор, Римская империя, правозащитная деятельность, прокуратура, прокурорский работник, история развития прокуратуры.

Mamedov H.A.,

the prosecutor of Odessa, Senior Advisor of Justice,
Candidate of Law Sciences

Analyzed the historical background, trends procurators of the Roman Empire at the beginning of our era, characterized their types and legal status.

One of the main problems was the procurator conducting the financial affairs of the army, because the army at the time was a key element in the state. Constant wars fought for new territories, colonies against the rebels and neighbors Emperor obliged to maintain a proper army service activities. Also, it can be concluded that agents related to procurators, but with a relatively narrower powers.